

PERILL D'ENSOPEGAR AMB ELS MATEIXOS ERRORS

*Amb el número 6 de **Panorama Sociolaboral GADESO** tanquem les referències als anàlisis sobre el mercat laboral de les Illes Balears referits a l'any 2010 i ens endinsam de ple en allò que està passant en aquest any 2011. Com sempre a les pàgines següents hi trobareu la lectura comentada* del que s'ha publicat sobre el mercat laboral de les Illes Balears des del tancament del N° 5 (14 de setembre de 2011) fins a la finalització de la recollida d'informes per fer aquest N. 6 (24 de novembre de 2011).*

*En la nostra opinió, el mercat de treball és un dels eixos de referència obligada en qualsevol anàlisi i interpretació d'aquesta crisi econòmica, social i –fins i tot– de valors i de paradigmes que patim. Aquesta lectura reposada dels estudis més rellevats del mercat laboral balear que aporta **Panorama Sociolaboral GADESO** creiem que és una modesta contribució que fa la Fundació Gadeso a la societat balear i que hauria de permetre una diagnosi comuna. Posar-se d'acord en el què ha passat i perquè és bàsic per engegar estratègies de superació de la crisi, sense repetir errors del passat.*

*Igual que en els cinc números anteriors acabarem plantejant les nostres conclusions i propostes. Avançam la principal conclusió d'aquest número: **Proposam dos pactes: un per caminar junts cap a la sortida de la crisi, sent la política turística de Balears un tema cabdal d'aquest pacte. I un acord contra l'exclusió social provocada per la crisi ja que les polítiques d'austeritat de les administracions públiques no han, en la nostra opinió, d'aprofundir el cicle recessiu ni provocar una ruptura de la cohesió social de difícil reversibilitat.***

Clicant sobre els enllaços (en blau i subratllats) accedireu als distints estudis i informes

Podeu trobar les dades actualitzades del mercat laboral a

[ESPAI SOCIOLABORAL GADESO](#)

1.- ELS ÚLTIMS INFORMES DE L'ANY 2010

Entre els darrers dies de setembre i els primers d'octubre de cada any hi ha dues presentacions d'informes que han esdevingut en actes socials amb tradició. Cronològicament la primera d'aquestes presentacions és la de l'[Informe Econòmic i Social de les Illes Balears](#) del CRE (UIB – “Sa Nostra”). La novetat d'aquest any és que el document del CRE és un volum commemoratiu del seu desè aniversari i, en lloc de oferir-nos l'habitual i clàssica anàlisi de les dades econòmiques, socials i de mercat de treball anuals, ens trobam amb un compendi d'anàlisis dels trets socioeconòmics més importants d'aquesta darrera dècada a les Balears. En el capítol IV, titulat “*Competitivitat, productivitat i creixement: L'aprofitament dels recursos disponibles*” (pàgina 137 i següents) hi trobareu la informació relativa a mercat laboral. **La situació de crisi dels darrers anys no ha impedit, segons el CRE, que al llarg de la dècada analitzada s'hagi produït un intens procés a l'alça quantitativa i qualitativa del factor treball.** Pel que fa a la temàtica que és pròpia de *Panorama Sociolaboral* també s'ha de consultar el capítol IX dedicat a “L'empresa i creixement” (pàgina 325 i següents). Hi trobareu una molt interessant informació sobre l'evolució de l'autoocupació, de l'empresariat corporatiu o de la demografia i activitat empresarial en general, entre altres termes tractats.

El segon acte social amb tradició dels començaments de la tardor és, sens dubte, la presentació de la [Memòria del CES](#) sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears. El Capítol II és el que es dedica al mercat de treball i a les polítiques d'ocupació. L'abundància de dades exposades de forma descriptiva i poc analítica dificulta la tasca d'esbrinar quin aspecte és més rellevant. En qualsevol cas, encara que només sigui per incentivar la consulta al text original, ressaltarem les següents informacions: **Per tercer any consecutiu les afiliacions a la Seguretat Social baixen**, la mitjana de 2010 fou de 411.617 afiliacions, la qual cosa vol dir que va baixar en 11.021 en relació a l'any anterior. El sector de la construcció ha acumulat la major baixada. Amb un 21,9% sobre el total de la població afiliada a la Seguretat Social, **les Illes Balears continuen sent la C.A. amb major taxa de població estrangera.** En relació a l'atur val a dir que el 2010, amb dades EPA; es tancà amb 120.000 persones aturades, 15.000 més que l'any anterior (+14,4%). **La taxa mitjana d'atur 2010 se situa en el 20,4% (més de dos punts que la de l'any 2009).** Amb tot, la informació que més crida l'atenció és la següent: **La baixada de l'ocupació (població assalariada) afecta únicament a l'ocupació indefinida**, ja que aquesta població amb contracte temporal presenta una evolució positiva del 2,1%, mentre que la temporal registra una baixada de 11.575 persones assalariades.

Com és habitual, la Memòria del CES incorpora l'actualització de l'Índex de Qualitat del Treball (IQT). Cal tenir en compte que aquest indicador es calcula amb dades de 2009 i tot i així el que sembla més rellevant i estratègic és que les Illes Balears estan a la coa de l'Estat en “Qualificació, habilitats, i aprenentatge” entre altres coses **perquè continuam a la darrera posició de l'Estat pel que fa al major percentatge de joves d'entre 18 i 24 anys que han abandonat l'ensenyament de manera prematura.**

Hi ha dos àmbits de les relacions laborals en els que la Memòria anual del CES és de consulta quasi obligada: Negociació Col·lectiva i Sinistralitat Laboral. Lamentablement en el primer dels temes se'ns ofereix un text excessivament tècnic-jurídic amb un tall de recopilació d'informació molt primerenc (maig 2010) però, tot i informar-nos que s'han registrat –fins aquesta data– 56 convenis col·lectius (43 d'empres i 13 d'altres àmbits, se suposa que sectorials), ens proporciona poca informació qualitativa d'aquests convenis laborals. A tall d'exemple: Quin augment salarial s'ha pactat? Quina és la regulació de jornada i horaris laborals a la norma convencional?. Sobre la qüestió de la sinistralitat laboral val a dir que **durant l'any 2010 es produïren 16.377 accidents de treball en jornada laboral, és a dir, una disminució del 8,34% en relació a l'any 2009**. La minva de la massa laboral activa ha estat determinant en aquesta baixada de sinistralitat **però els accidents mortals han crescut fins a onze** (vuit l'any anterior) i no s'ha avançat en la disminució i reconeixement de les malalties professional.

Cal fer una especial menció a l'extensa informació inclosa a l'apartat de les Polítiques d'Ocupació i de la Formació, l'Orientació per a l'ocupació i el Reconeixement de l'Experiència Professional. No obstant sembla més un inventari i relat de l'administració que un text fruit del consens dels integrants del CES. Aquest apartat de les PAO és, curiosament, l'únic que incorpora propostes i compromisos, com ara, el de *"impulsar polítiques específiques per a joves"* o el de *"continuar i aprofundir la política institucional d'avaluació d'impacte de les polítiques actives d'ocupació"* (pàgines 382 i 383)

Per acabar aquesta llarga referència a la Memòria 2010 del CES hem de fer una menció especial de la informació que el CES proporciona sobre l'activitat de la Inspecció de Treball i Seguretat Social (pàgines 394 i 395). Els lectors i lectores hi trobaran **una aproximació a les males pràctiques empresarials, de l'eficàcia de la ITSS a favor de la contractació estable i ens permet intuir algunes pautes de l'economia submergida**. També és molt recomanable l'escarida però clarificadora informació sobre l'activitat del Fons de Garantia Salarial (FOGASA) ja que és il·lustrativa dels costos de la sortida del mercat laboral que assumeix l'administració pública.

Comentam en aquest apartat de **Panorama Sociolaboral GADESO** aquest [Estudi sobre Qualitat Laboral 2011](#) de l'empresa consultora Manpower Professional referit l'any 2009. Efectivament no és una informació corresponent a l'any passat, però des de que iniciarem aquesta publicació de la Fundació Gadeso, donada la dinàmica de treball de Manpower, no havíem tingut ocasió de fer cap comentari sobre aquest tema. Aquest treball té un abast estatal però inclou un detallat informe per Comunitats Autònomes que **situa a les Illes Balears entre les que han empitjorat la qualitat laboral**. Amb tot ocupam la segona posició en la síntesi global encara que **tenim una posició particularment baixa a un indicador estratègic: L'habilitat i l'aprenentatge**.

L'informe [Estado del mercado laboral en España 2010](#) d'InfoJobs és un document fet des d'una entitat privada dedicada a la intermediació laboral. Per això la part de més interès i més actualitzada és la que fa referència a l'oferta i demanda d'ocupació per comunitats i ciutats autònomes. Hi ha dades, com mínim curioses, per exemple: **Balears és, àdhuc, una de les Comunitats Autònomes amb major percentatge**

d'ocupació en el sector de la construcció, o que el percentatge d'inscrits amb estudis especialitzats oscil·la entre el 61,4% a Illes Balears i el 80,1% a País Basc. Un document que –pel seus continguts i actuacions– és molt útil per tenir una visió el més polièdrica possible del que passa al mercat laboral i que ens serveix per tancar les referies a l'any 2010.

2.- LA CONJUNTURA DEL PRIMER SEMESTRE DE 2011

El primer document referit a la conjuntura de la primera meitat de l'any 2011 que comentam és l' [Informe sobre el mercat de treball de les Illes Balears del primer quadrimestre de 2011](#) publicat per l'Observatori del Treball de les Illes Balears (OTIB), és aquest un estudi de gran interès però que malauradament ens arriba amb un retràs que el descontextualitza ja que no incorpora el mesos inicials de la temporada turística. En qualsevol cas creiem que paga la pena posar de relleu les següents informacions totes elles referides al mes d'abril i que no són tan mediàtiques com les d'atur o de contractació: **La taxa d'autoocupació és del 19,8%** i té una evolució a l'alça, **hi ha 23.500 persones en atur registrades fa més de 12 mesos** (un +19,8% de variació interanual), l'índex de sinistralitat total baixa però puja un 54,2% el d'accidents mortals i que el cost salarial total per treballador/a del primer trimestre és de 1.717,2 euros/mes amb un increment interanual del 0,3%.

Els documents d'anàlisi econòmica i de mercat laboral que periòdicament publica el CRE (UIB - "Sa Nostra") són habituals en aquesta publicació. El més recent és el de [Conjuntura del primer semestre de 2011](#). La conclusió més rellevant és la següent: La normalització del nostre mercat laboral avança molt de mica en mica ja que l'atur s'incrementa a la recta final de l'estiu sent les Pitiüses les illes que milloren més i que en el balanç laboral de l'estiu, el col·lectiu femení ha resultat més ben parat. **En definitiva, la bona temporada turística en nombre de clients no és correspon amb una millora proporcional del mercat de treball.**

A similars conclusions cal arribar una vegada llegit el darrer [Document de conjuntura econòmica de les Illes Balears](#) publicat per la Direcció General d'Economia i Estadístiques del Govern de les Illes Balears que incorpora una informació interessant sobre el **repunt durant el segon trimestre dels costos laborals**, en aquest sentit val a dir que **l'increment salarial pactat en convenis a les Illes Balears se situa en el 3,2%**, per sobre del conjunt nacional, que al setembre va arribar al 2,6%.

3. INFORMES SECTORIALS I MONOGRÀFICS

Començam aquest apartat de monografies amb un document del OTIB de gran interès titulat [Anàlisi de l'ocupació a temps parcial en un context de crisi a les Illes Balears](#).

Les conclusions que ens semblen més rellevants són, per una banda, l'augment de **la incidència de l'ocupació a temps parcial a Balears que va passar d'un 6.8 a un 12.2 de l'any 2002 al 2010** i, per una altra, que la principal raó per la qual es treballa a temps parcial sigui que no es troba treball a temps complet, concretament el 47,4% és treball a temps parcial no desitjat. Tal com diu el propi treball de l'OTIB,

tot i pensar que el treball a temps parcial pot ser un dels instruments vàlids per a una millor adaptació del capital humà al volum de feina, ***“les dades presentades al llarg de l’informe mostren que el treball a temps parcial s’erigeix en una forma d’ocupació precària que les dones i els joves es veuen obligats a acceptar en un mercat molt segregat”***

El segon treball a comentar és també del OTIB i es titula [Anàlisi de l’ocupabilitat dels joves a les Balears a partir del seu nivell d’estudis](#). Tot i que no aporta gran informació nova ni cap innovació analítica, és un interessant resum de la situació del mercat laboral dels joves. L’informe insisteix en temes ja sabuts, com ara, que el gran gruix de joves ocupats de Balears tenen estudis fins a la primera i la segona etapa d’educació secundària i que, a diferència del conjunt d’Espanya, les Balears presenten una menor proporció de joves ocupats amb estudis superiors (més de 13 p.p. per sota), i un major pes dels que només han assolit estudis primaris o la primera etapa de secundària o que el teixit empresarial balear es basa fonamentalment en activitats de la construcció, el comerç, l’hoteleria i la restauració que majoritàriament ofereixen ocupacions de mitjana i baixa qualificació, de nivell 5 (40,3 % dels contractes el 2010) i 9 de la CNO-94 (22,2 % el 2010), les quals requereixen d’una formació bàsica equivalent o inferior a la primera etapa de secundària la qual cosa fa que els joves abandonen prematurament l’escolarització, sabent que en les professions que poden desenvolupar a les illes apreciaran poques avantatges per haver augmentat el seu nivell d’estudis reglats.

Tanmateix l’estudi acaba amb una conclusió que compartim plenament. Diu així: ***“Per tant, és necessari desenvolupar al mateix temps el teixit empresarial illenc i avançar cap a un model econòmic menys dependent dels serveis esmentats, menys estacional i amb més valor afegit. Ja que la creació d’aquesta indústria està també en bona part en mà de les noves generacions, pareix que els demanem un triple esforç: augmentar el seu nivell d’estudis, crear les empreses en què s’han d’autoocupar, i que ho facin en sectors i activitats de més productivitat. És molt demanar als joves si no se’ls dóna un fort impuls i se’ls ofereix una xarxa de suport integral, duradora i consistent. L’administració pública ha de treballar molt en aquest deure, des de totes les seves vessants, ja que és crucial per al bon desenvolupament de l’economia local i el manteniment de la cohesió social a les illes”***

La Fundació Gadeso té una especial cura en les anàlisis del sector turístic que, com és sabut, és clau a aquesta terra. Acabam idò els monogràfica amb un de turisme: El [Barómetro de la Rentabilidad y Empleo de los Destinos Turísticos Españoles](#) de juny a setembre de 2011 elaborat per EXCELTUR. A aquest nou baròmetre ens dóna compte dels creixements especialment positius de l’ocupació turística a destinacions vacacionals com Eivissa (+17,3%) Muro (+13,8%) Capdepera (+9,6%), Santanyi (+7,9%) i Calvià (+7,0%), són valoracions quantitatives sense cap aproximació a la qualitat d’aquesta ocupació.

4.- PERSPECTIVES

En aquest número **Panorama Sociolaboral GADESO** incorporam un apartat d'estudis de perspectives que iniciam amb l'[Informe Perspectives Balears](#) realitzat per l'oficina de Balears de KPMG a Espanya i que recull l'opinió de directius de les Illes Balears sobre la situació econòmica actual i les seves perspectives a curt i mig termini. Segons els autors **d'aquets treball, els empresaris i directius illencs són una mica més optimistes que els seus col·legues de la resta de l'Estat, en les seves perspectives per als proper 12 mesos.** Però no tot són opinions convencionals ni poc compromeses. No debades el treball acaba dient que: **“La millora de la qualitat del sector turístic i la diversificació sectorial de l'economia balear a través d'activitats no consumidores de recursos i creadores de valor i ocupació, són les dues mesures que es consideren fonamentals per assegurar la sostenibilitat de l'economia balear”.** Tant de bo el governats tinguin en compte aquestes opinions.

Per acabar recomenam la lectura del [Informe Perspectives Turístiques Exceltur Número 38](#). Aquest informe, que incorpora les previsions del quart trimestre de 2011, i que afirma que **“Balears y Canarias son los únicos destinos que registran una mejora generalizada en sus beneficios empresariales”** incorpora la perspectiva d'EXCELTUR de cara a la legislatura estatal 2012-2015 amb el plantejament de que el turisme ha de ser motor de la recuperació econòmica.

5.- CONCLUSIONS I OPINIÓ DE FUNDACIÓ GADESO

De la informació inclosa en aquest número de **Panorama Sociolaboral GADESO** és fàcil concloure que:

- Si la baixada de l'ocupació afecta únicament a l'ocupació indefinida és perquè l'ajust de treball eventual ja està fet o que les mesures d'incentivació de la contractació de foment de l'estabilitat amb acomiadament més barat, tingui en efecte de substitució.
- Si les Illes Balears estan a la coa de l'Estat en “Qualificació, habilitats, i aprenentatge” i *continuem sent capdavanters en l'abandonament de l'ensenyament de manera prematura*, és evident que cal millora els sistema educatiu, millorar, flexibilitzar i connectar més amb el món productiu la Formació Professional. El pacte educatiu és urgent.
- Si augmenta la gravetat dels accidents de treball i les infermetats professionals segueixen invisibilitzades, és obvi que la crisi no hauria de ser una excusa per seguir impulsant una practica de prevenció de riscos laborals semblat a la que tenen a la majoria de països de la UE.
- Si al fòrum institucional del consens social con el CES s'han acordat recomanacions molt assenyades en matèria de Politiques d'Ocupació i de la

Formació, l'Orientació per a l'ocupació i el Reconeixement de l'Experiència Professional, no hauria de ser dificultós engegar la negociació i conclusió de la renovació del [Pla d'Ocupació de les Illes Balears per l'any 2012](#). S'ha de recordar que el vigent finalitza enguany.

No obstant, per a la Fundació Gadeso la incorporació de la nova informació reforça encara més les propostes que fèiem al número anterior de [Panorama Sociolaboral](#):

1. **La cultura del consens social i polític és més necessària que mai. Necessitam un acord molt ampli per caminar just cap a la sortida de la crisi. La política turística de Balears és un tema cabdal d'aquest pacte. L'absència de processos electorals pròxims hauria de fer-ho possible.**

Recordem, en aquest sentit, l'opinió dels empresaris i directius illencs reflectida al estudi de KPMG: ***“La millora de la qualitat del sector turístic i la diversificació sectorial de l'economia balear a través d'activitats no consumidores de recursos i creadores de valor i ocupació, són les dues mesures que es consideren fonamentals per assegurar la sostenibilitat de l'economia balear”***. Per la nostra part hi podríem afegir que la gravetat de la situació no pot ser, en cap cas, una excusa per ensopegar amb el mateix totxo.

2. Els estudis analitzats i les informacions més recents de l'Enquesta de Condicions de Vida i de la EPA (vegeu annex), confirmen la conveniència que les Administracions Autòniques, Insulars i Municipals i les organitzacions empresarials i els sindicats, negocien un **acord contra l'exclusió social provocada per la crisi. És, en la nostra opinió, una tasca molt urgent i que hauria de ser el marc de consens de les polítiques d'austeritat de les administracions públiques per no aprofundir el cicle recessiu ni provocar una ruptura de la cohesió social de difícil reversibilitat.**

ANNEX:**A) Enquesta de condicions de vida any 2011**

Font: INE, 20 d'octubre de 2011

1.- Dificultats econòmiques a les Illes de Balears (Any 2011)

TIPUS DE DIFICULTAT	Percentatge Balears	Posició en el Rànquing de CCAA	%Total Regne d'Espanya
No es pot permetre anar de vacances fora de casa almenys una setmana a l'any.	41,8	7	38,8
No té capacitat per afrontar despeses imprevistes.	34,7	7	35,9
Retards en els pagaments relacionats amb l'habitatge principal.	15,2	1	6,1

2.- Ingress net mitjà per persona (Any 2009)

Illes Balears	10.164 Euros
Posició IB en el Rànquing de CCAA	7
Espanya	9.737 Euros

3.- Taxa de risc de pobresa (Any 2010)

Illes Balears	20,6%
Posició IB en el Rànquing de CCAA	8
Espanya	20,7%

B) ENQUESTA POBLACIÓ ACTIVA TERCER TRIMESTRE 2007 A 2011

Taxes d'atur:	4,45	9,38	14,82	17,12	17,81
% de llars amb tots els seus membres en atur:	1,35	3,54	6,7	9,24	8,00
Persones amb més d'un any en atur	2000	6900	18700	42300	40.500
% de temporalitat	30	30,8	27,6	28,3	30,3